

Rozdział 7

Przygotowanie spadku

Ktoś kiedyś powiedział, że człowiek przeciętnie przez 40 lat gromadzi majątek, przez 10 lat przechowuje to, co zgromadził, lecz zaledwie 2 godziny poświęca na zaplanowanie, w jaki sposób to wszystko później podzielić. Blisko siedem na dziesięć osób umiera bez testamentu. Jeżeli nie sporządzisz testamentu, to o tym, kto otrzyma twój majątek, zdecyduje prawo ("dziedziczenie ustawowe").

Warto podkreślić, że dziedziczeniu podlegają nie tylko elementy masy spadkowej o wymiernej wartości materialnej ale też długi zmarłego. Bez względu na to, czy posiadasz dużo czy jesteś zadłużony, informacja o tym, co konkretnie zostawiłeś jest niezbędna dziedziczącym, aby zdecydować o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Twoja ostatnia wola może regulować nie tylko kwestie podziału majątku ale również opieki nad osieroconymi dziećmi. Czy wiesz, że kiedy oboje małżonkowie umierają i pozostawiają dzieci nie ustanawiając opiekuna prawnego, to sąd rodzinny zdecyduje, kto się nimi zaopiekuje?

Chrześcijański punkt widzenia: Osoba, która poznała osobiście Chrystusa, ma obowiązek zaspokajania potrzeb swojej rodziny. „A jeśli kto nie dba o swoich, a zwłaszcza o domowników, wyparł się wiary i gorszy jest od niewierzącego” (1 Tm 5,8). Wymaganie to obejmuje również planowanie na przyszłość dla swoich najbliższych, jeśli umarłbyś wcześniej od nich.

Ani synowi, ani żonie, ani bratu, ani przyjacielowi nie dawaj władzy nad sobą za życia, nie oddawaj też swoich dóbr komu innemu, abyś pożałował tego, nie musiał o nie prosić. (...) W ostatnim dniu twego życia i w godzinie śmierci rozdaj [swoje] dziedzictwo! (Syr 33, 20-24)

Dlatego gdziekolwiek mieszkasz, rada jest taka sama: Zadbaj o spisanie testamentu. A poza formalnym dokumentem testamentu sporządź listę najważniejszych elementów masy spadkowej (w tym wszystkich długów) oraz wskaż osobę/osoby, które mogłyby sprawować władzę rodzicielską po śmierci rodziców (taki zapis sąd rodzinny na pewno weźmie pod uwagę w zakresie ustanowienia opiekunów prawnych).

Ludzie unikają spisywania testamentu z wielu powodów, do najczęstszych należy:

- Niechęć do konfrontacji ze śmiercią
- Odkładanie spraw na później
- Przekonanie, że posiadają zbyt mało majątku
- Koszty sporządzenia testamentu.

Niezależnie, czy żyjesz w małżeństwie czy też w pojedynkę, czy jesteś bogaty czy też biedny, powinieneś spisać testament i wypełnić formularz *Organizowanie majątku* (F15). Jednym z największych darów, jakim możesz obdarzyć rodzinę na ten trudny emocjonalnie moment twojej śmierci, jest wcześniejsze uporządkowanie majątku. Nikt nie może być pewien dnia swojej śmierci. Nie powinieneś zwlekać z przygotowaniem testamentu tylko dlatego, że jesteś młody lub akurat nie myślisz o umieraniu.

Śmierć to jedno ze spotkań, którego nikt z nas nie opuści

Rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament (art. 941 kc). **Testament** jest sposobem, w który spadkodawca przekazuje swoją ostatnią wolę i powołuje do spadku konkretne, wybrane przez siebie osoby i organizacje, jednocześnie modyfikując ustawowy krąg dziedziczenia. Testament może sporządzić osoba, która ukończyła 18 lat i nie jest ubezwłasnowolniona. Do

najpopularniejszych form sporządzania testamentu należy **testament notarialny** (sporządzony przez notariusza - najbardziej polecany) oraz **testament własnoręczny**. Aby testament własnoręczny był ważny niezbędne jest by był w całości napisany odręcznie przez testatora podpisany oraz opatrzony datą (spisany na komputerze i podpisany jest nieważny!). W polskim prawie obowiązują zasada - jeden człowiek, jeden testament (zakaz sporządzania testamentów wspólnych).

Chrześcijański punkt widzenia: Testament jest jednym ze sposobów ostatecznego rozporządzenia środkami, jakie Bóg ci powierzył.

Izajasz powiedział do Ezechiasza: „Tak mówi Pan: Rozporządź domem swoim, bo umrzesz - nie będziesz żył” (2 Kri 20,1).

Spadkodawca ustala procentowy udział spadkobierców w swoim majątku. Tym samym obojętnie, co dokładnie wchodzi w skład majątku, każda osoba dziedzicząca, będzie mieć udział w poszczególnych jego składnikach – np. w nieruchomości, samochodzie czy jakimkolwiek innym przedmiocie.

Wielu osobom błędnie wydaje się, że spisując testament, spadkodawca decyduje o tym, jakie składniki majątku trafią do jakiej osoby. Synowi można więc zapisać dom, żonie samochód, a córce pieniądze zgromadzone na koncie. Przepisy prawa spadkowego w Polsce co do zasady nie zakładają, że spadek można tak ściśle podzielić między konkretne osoby. Możliwe to jest jedynie w pewnym zakresie gdy spadkodawca spíše u notariusza testament z zapisem windykacyjnym.

W momencie gdy dana osoba stanie się spadkobiercą, powinna zawiadomić niezwłocznie o tym Urząd Skarbowy składając stosowny formularz. Uwaga - w zależności od pokrewieństwa lub jego braku ustawodawca przewidział różny termin na złożenie tego formularza, np. osoby będące w I grupie podatkowej mają na to 6 miesięcy od daty, kiedy nabyły spadek.

Spadek jest objęty podatkiem dochodowym, co do wysokości zależnym od stopnia pokrewieństwa z testatorem. Do masy spadkowej wchodzi też długi zmarłego. Może się wręcz zdarzyć że spadek ma wartość zerowa lub nawet ujemną - powinno się go wtedy odrzucić (Uwaga - jest na to 6 miesięcy oddnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania.). O ile jednak samo odrzucenie spadku jest czynnością stosunkowo prostą, o tyle ma bardzo złożone konsekwencje dla dziedziczących w dalszej kolejności (np. dzieci odrzucającego). W takiej sytuacji niezbędna jest konsultacja z prawnikiem.

Jeśli prowadzisz Jednoosobową Działalność Gospodarczą, możesz na wypadek śmierci ustanowić **Zarządcę Sukcesyjnego**. W celu zapewnienia pełnej ciągłości działania firmy stosowny dokument powinien mieć wersję pisemną i być zgłoszony do CEIDG przed śmiercią, skonsultuj go ze swoim księgowym.

Jeśli posiadasz konto w banku rozważ ustanowienie **dyspozycji na wypadek śmierci**. Jest to proste zlecenie operacji przelewu (np. na konto małżonka, dzieci) składane bezpośrednio w banku. Wysokość przekazywanej kwoty jest ograniczona ustawowo do dwudziestokrotności przeciętnego wynagrodzenie. Przekazane pieniądze nie wchodzi do masy spadkowej i są uruchamiane niezwłocznie po przekazaniu bankowi informacji o śmierci właściciela rachunku.

W momencie śmierci wygasają wszystkie pełnomocnictwa zmarłego do rachunku bankowego. Zlecenie przelewu, czy wypłata pieniędzy z bankomatu przy użyciu danych Zmarłego (pin, hasło itp) może zostać uznane za przestępstwo (bardzo łatwe do wykrycia).

Przygotowanie testamentu

Przygotuj swój testament, kiedy cieszysz się dobrym zdrowiem, a widmo śmierci jest odległe. Śmierć czeka każdego z nas - niezależnie od tego, czy mamy testament czy też myśleliśmy nad jego spisaniem, ale nigdy się za to nie zabraliśmy, a nawet wtedy, jeśli w ogóle nie przyszło nam to na

myśl. Mało wiarygodnie brzmią życzenia szybkiego powrotu do zdrowia połączone z wizytą notariusza przy łóżku osoby terminalnie chorej.

Chrześcijański punkt widzenia: Chrześcijanin przed podjęciem ważnej decyzji modli się o mądrość i szuka wskazówek w Słowie Bożym.

Wskazówki dla chrześcijan na temat sporządzania testamentu

1. Rozpocznij modlitwą... o to, by Bóg prowadził cię i objawił ci swoją wolę na temat twojego testamentu.
2. Zgromadź i zapisz stosowne informacje w formularzu *Organizowanie majątku* (F 15). Czas poświęcony na wypełnienie tego formularza pomoże ci przemyśleć zapis majątkowy, jaki sporządzisz.
3. W pewnym momencie prawdopodobnie konieczne okaże się porozmawianie na temat swojej woli i planów z dorosłymi już dziećmi lub z innymi spadkobiercami. Jeśli żyjesz w małżeństwie, na pewno warto przedyskutować swoje pomysły z małżonkiem.
4. Testament może zawierać zapisy dotyczące sytuacji, w której osoba powołana nie może bądź nie chce przyjąć spadku. Często stosowanym podejściem jest zapisywanie całości masy spadkowej małżonkowi, a dopiero w wypadku, gdyby on spadku nie przyjął, dzieciom.
5. Jeśli do dziedziczenia powołałeś małoletnie dzieci (do 18 roku życia) to pamiętaj, że do osiągnięcia pełnoletności ich częścią spadku będzie zarządzał kurator powołany przez Sąd (który może np. nie wydać zgody na sprzedaż należącej do dziecka części mieszkania lub firmy). W testamencie możesz powołać dowolną osobę na **zarządcę spadkiem** przypadającym małoletnim dzieciom.
6. W testamencie poza podziałem majątku można zawrzeć swoją wolę odnośnie do opiekuna prawnego dzieci i innych osób, wobec których zmarła osoba miała obowiązki opiekuńcze. Można też dodatkowo wymienić z nazwiska wykonawcę (wykonawców), który dopilnuje wykonania wszystkich postanowień dokumentu.
7. Testament w każdym czasie może zmienić lub odwołać.
8. Najlepszą formą testamentu jest testament notarialny. Gwarantuje to, że został sporządzony właściwie, a wszystkie jego zapisy będą ważne i skuteczne.
9. Jak z jakiś powodów nie możesz sporządzić testamentu notarialnego, sporządź testament własnoręczny.

Proponujemy dostarczyć notariuszowi formularz *Organizowanie majątku* (F 15) i/lub *Osobistego bilansu majątkowego* (F 14), który daje lepsze wyobrażenie na temat wielkości majątku i elementów wchodzących w jego skład. Być może uznasz, że twój majątek ma taki rozmiar i jest tak złożony, że powinieneś poszukać jeszcze innej porady. Kiedy będziesz rozważał szczegóły, zapisuj pytania, jakie chciałbyś zadać notariuszowi.

Testament można przechowywać w bezpiecznym miejscu w domu. Warto przekazać go też spadkobiercom lub powołanemu wykonawcy testamentu. Testamenty sporządzone notarialnie można rejestrować w Notarialnym Rejestrze Testamentów. To dobre rozwiązanie bowiem po śmierci łatwo odnaleźć informacje o istnieniu testamentu wraz z danymi kancelarii, w której został sporządzony.

Powyższe punkty są bardzo skrótowe. Pominięto w nich kwestie dziedziczenia ustawowego (czyli co się dzieje w przypadku braku testamentu) oraz kwestie zachowku. Jeśli temat spadku Cię zainteresował polecamy opracowanie w formie e-booka **Spadek i dziedziczenie - 67 najważniejszych pytań i odpowiedzi** dostępne pod [linkiem](#)

Przedstawione myśli dotyczą polskiego porządku prawnego zgodnie z wiedzą autorów w roku 2022. Jeśli mieszkasz poza granicami Polski lub masz obywatelstwo inne niż polskie skonsultuj swoją sytuację z prawnikiem.

Aktualizacja testamentu

Plany spadkowe łatwo mogą ulec dezaktualizacji. Wprowadzenie zmian może okazać się konieczne, jeśli od momentu ostatniej aktualizacji testamentu zaistniała któraś z następujących okoliczności:

- Zrozumienie/przecucie, że Bóg inaczej pokierowałby twoimi planami majątkowymi
- Narodziny dziecka lub wnuka
- Śmierć współmałżonka lub innego beneficjenta czy opiekuna twoich dzieci
- Małżeństwo lub rozwód w rodzinie
- Znaczący wzrost lub spadek wartości majątku
- Powstanie, zakup lub sprzedaż własnej firmy
- Renta/emerytura
- Zmiany w prawie podatkowym.
- Spłata bądź zaciągnięcie kredytu lub pożyczki
- Zakup/sprzedaż nieruchomości,

Niezależnie od powyższej listy, warto przeglądać swój testament oraz aktualizować formularz organizowania majątku raz w roku.

Organizowanie majątku

Sporządzenie testamentu powinno poprzedzić spisanie posiadanych składników majątku oraz innych ważnych tematów i spraw, które po śmierci zostaną "odziedziczone" przez najbliższych. Poniżej lista obszarów może być pomocna w gromadzeniu informacji na wypadek śmierci.. Ważne, by w każdym z punktów podawać wystarczająco dużo informacji (kontakty, status, numery identyfikacyjne) aby osoby bliskie mogły się w temacie odnaleźć bez twojego udziału. Nigdy jednak nie zapisuj haseł, pinów i innych informacji pozwalających na dostęp do systemów informatycznych w twoim imieniu. Najczęściej sama wiedza o istnieniu danego tematu oraz kontakt do zaufanej, kompetentnej osoby, będzie wystarczająca.

Podstawowe

- informacje o testamencie (czy i gdzie jest),
- list pożegnalny (podziękowania, przeprosiny dla najbliższych, wskazówki dotyczące pochówku - rozważ zapisanie go w oddzielnym dokumencie),
- lista osób (niekoniecznie członków rodziny), które mogą służyć najbliższym pomocą wraz z danymi kontaktowymi oraz obszarami kompetencji,

Majątek

- nieruchomości (adresy, numery ksiąg wieczystych, informacje o współwłasności, miejsce przechowywania aktów notarialnych, ew. dane notariusza i repertorium),
- lista rachunków bankowych (nazwa banku, numer rachunku - oddzielnie dla każdej waluty),
- lista lokat bankowych (nazwa banku, numer rachunku - oddzielnie dla każdej waluty),
- inwestycje (TFI, IKE, IKZE, rachunki maklerskie, obligacje) - instytucja, numer rachunku,
- udziały, akcje i obligacje spoza oferty publicznej (np. udziały w sp z o.o.) - nazwy podmiotów, dane osób kontaktowych, miejsce przechowywania dokumentów
- polisa na życie - numer, instytucja, kwota, kontakt do przedstawiciela,
- pożyczki prywatne (kwota, komu, na jakich warunkach, czy jest i gdzie umowa),
- samochód (dowód rejestracyjny, karta pojazdu, kluczyki),
- inny majątek ruchomy (łódka, przyczepa) podlegający obowiązkowi rejestracji i ubezpieczenia,
- inne należności (np. pożyczki rzeczowe o większej wartości),

- dane dotyczące skrytek bankowych i sejfów.

Zobowiązania

- informacje o kredycie hipotecznym (bank, saldo, umowa kredytowa, numer księgi wieczystej),
- karty kredytowe (numer, bank, wysokość limitu),
- pożyczki w instytucjach finansowych (numer umowy kredytowej, instytucja, kwota zobowiązania),
- pożyczki prywatne (jaka kwota, od kogo, na jakich warunkach, czy jest i gdzie umowa),
- inne zobowiązania (np. pożyczki rzeczowe o większej wartości),
- informacje o innych obciążeniach majątku.

Życie zawodowe - etat

- nazwa firmy, dane kontaktowe do przełożonego, działu HR,
- informacja o PPE, PPK, członkostwie w kasie zapomogowo-pożyczkowej,
- pożyczki zaciągnięte w firmie.

Życie zawodowe - działalność gospodarcza

- dokumenty rejestracyjne (CEIDG, NIP, REGON, wybrany sposób opodatkowania),
- dane firmy księgowej,
- najważniejsze zobowiązania i należności firmowe,
- informacje o firmach i inicjatywach, w których masz udziały, prawo do zysku lub inne należności.

Utrzymanie domu / mieszkania (dla każdej nieruchomości niezależnie)

- tytuł prawny do lokalu (akt notarialny, umowa spółdzielcza, najmu, dzierżawy),
- informacje o dostawcach mediów (woda, gaz, prąd, internet, kablówka, telefon), sposób dokonywania płatności,
- zapasowe klucze, kody alarmu i domofonu,
- informacje o piwnicy, dodatkowych schowkach
- dane kontaktowe najemców / właścicieli (jeśli nieruchomość podlega najmowi / jest wynajmowana).

Inne

- sprawy lub postępowania sądowe, w których jesteście stronami (informacje gdzie szukać dokumentów).
- pupil (zwierzak) - specjalna wymagania i instrukcje dla nowego opiekuna.
- konta na portalach społecznościowych, adresy email (aby można je było zamknąć).
- zbiory danych (w tym dokumenty, zdjęcia i filmy), które mamy w chmurze.

Ważne! W powyższym dokumencie nie wpisuj danych do logowania (login/hasło/PIN) do konkretnych systemów informatycznych banków lub innych dostawców usług cyfrowych.

Stwórz własny dokument *Organizowanie majątku (F15)*, dokładnie przemyśl ze współmałżonkiem lub innymi spadkobiercami wszystkie podane informacje. Możesz pracować na komputerze (to nie testament). Po skończeniu pracy przekazaj egzemplarz wykonawcy (wykonawcom) testamentu i zaufanej osobie z rodziny lub przyjacielowi. Możesz też włożyć kopię do charakterystycznej (czerwonej) teczki i tylko poinformować wybrane osoby o jej istnieniu. Zauważ, że zawarte w dokumencie informacje mogą być bardzo przydatne nie tylko w sytuacji śmierci ale także wypadku czy choroby.

Organizowanie majątku (F15)

Szablon organizowania majątku pod linkiem

<https://docs.google.com/document/d/1Rj2qqJ4Lygmnoj2eeJbkKT6HIIDJmhUrJlzlYxVFgWg/edit#>

Organizowanie majątku (F15) - przykład

Przykładowy dokument organizowania majątku pod linkiem

<https://docs.google.com/document/d/1bFIS0N9ccXeuHiKfSEUoaGzYpgWbfyBHGsxqxTvJ-jk/edit>